

LEVEN VAN M

RACHEL CUSK BIJ DE BEZIGE BIJ

Het buitenleven

De gelukkigen

In de beste familie

Arlington Park

Het laatste avondmaal

De Bradshaw-varianties

Nasleep

Contouren

Transit

Kudos

Coventry

De tweede plaats

Een levenswerk

Parade

Rachel Cusk

Leven van M

Vertaald door
Auke Leistra

2026
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2026 Rachel Cusk

Copyright Nederlandse vertaling © 2026 Auke Leistra

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan.

Eerste druk augustus 2026

Oorspronkelijke titel *Life of M*

Oorspronkelijke uitgever Faber & Faber Ltd, Londen

Omslagontwerp Moker Ontwerp

Foto auteur Siemon Scamell-Katz

Vormgeving binnenwerk Aard Bakker

Druk en bindwerk CPI Books GmbH, Leck

ISBN 978 94 031 4108 4

NUR 302

debezigebij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council® (FSC®) mag dragen.
Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Een tijdje geleden zei ik tegen de actrice M dat ik overwoog haar autobiografie te gaan schrijven. Dat idee stond haar wel aan. Ze doet niet moeilijk. Zou je het gewoon verzinnen? vroeg ze.

We hadden elkaar in een boekwinkel ontmoet. Boeken hadden haar interesse. Afgezien van filmster was ze ook model voor een bekend merk, haar beeltenis keek je overal aan: vanuit etalages, vanaf reclamezuilen en vanaf het beregende plexiglas van bushaltes. Op de foto oogde ze heel jong en gelukkig. Haar glimlach had iets liefs – het was bijna alsof ze de mensen die ernaar keken berispte om hun afkeurende, argwanende kijk op het leven.

Ze woonde in een groot huis aan de andere kant van de rivier. Zelf was ze heel klein, het huis was net een groot poppenhuis, met haar als pop.

We hadden een paar gemeenschappelijke kennissen. Een van hen vertelde me een keer een raar verhaal over een diner in een restaurant waar zij ook bij was geweest, en waar de bodyguard van M erop had gestaan dat ze van plaats ruilde met een andere filmster, die ouder en minder beroemd was: hij was bang dat de plek waar M aan tafel zat, haar aan gevaar blootstelde.

Het viel niet mee je naast M niet lelijk te voelen. Ten dele was dat de lelijkheid van de ervaring. Ik had nooit geleerd hoe ik het hebben van allerlei ervaringen voor mezelf makkelijker kon maken. Voor M gold het tegenovergestelde. Haar probleem was dat de arbitraire gewelddadigheid van de onbeduidendheid ver van haar af lag. Terwijl ik mij van die gewelddadigheid doordrenkt voelde. Mijn leven lang was me duidelijk gemaakt hoe onbelangrijk ik was. M en ik hadden allebei heimelijk het gevoel dat het de verschillende manieren waren waarop we waren beschadigd die ons onze macht hadden gegeven.

Het was herfst en de stad werd onverbiddelijk killer en natter en grijzer. In de reclame-uitingen van het bekende merk bleef M gehuld in de roze bloesems van de lente.

Op zonnige ochtenden liepen mensen hard langs de rivier, mannen en vrouwen holden voorbij als goden in de zon, lang, met verblinde ogen en verwaaide haren. Andere mannen en vrouwen woonden in tentjes onder de stenen bruggen en poetsten hun tanden bij drinkfonteintjes. Soms zag je hun schoenen keurig naast elkaar voor de dichtgeritste ingang van een tentje staan.

Naast een van de bruggen, in de beschutting van een hoge muur, was een buitencafé dat zich op zonnige dagen, hoe koud het ook was, koesterde in de zon. Daar zaten mensen te lezen of op hun telefoon te scrollen. Ik las een boek dat geschreven was door een vrouw die gedurende haar kinderjaren seksueel misbruikt was door haar stiefvader. Veel mensen kenden dat boek. Het was ter wereld gekomen en massaal gegrepen en opgeslokt, als een teug van iets waar de mensen naar smachtten. Dat kwam door de ongewone toon van de auteur, waarmee ze getuigde van dingen die eigenlijk haar ondergang hadden moeten zijn. Die toon was persoonlijk noch onpersoonlijk, maar bezat een intense, onmiskenbare autoriteit, de autoriteit van een object. Het was alsof een of ander huishoudelijk voorwerp – een stoel, bijvoorbeeld – opeens kon spreken. De auteur had op geen enkele manier met zichzelf te doen en dat maakte haar onbreekbaar. Mogelijk was het succes van haar boek iets van compensatie, vergelding voor wat haar was overkomen, maar toch leek dat onwaarschijnlijk. Als ze onbreekbaar was, kon succes toch niet meer macht over haar hebben dan tegenslag.

M had tegen mij gezegd dat als kind zo'n belangrijke rol spelen in een film, onmiddellijk een eind had gemaakt aan haar kinderjaren. De auteur zei hetzelfde over wat haar stiefvader had gedaan. Wellicht was niet gezien worden equivalent aan gezien worden door iedereen. M had gezegd dat het script van haar eerste film oorspronkelijk verscheidene scènes had bevat waarin het kind seksuele interactie verlangde met de mannelijke hoofdrolspeler, of hem daar zelfs toe

uitnodigde. Dat het kind daadwerkelijk uiting gaf aan een verlangen om mannelijke begeertes te bevredigen was een behoefte die ook in het boek ter sprake kwam. De stiefvader beweerde altijd dat het misbruik niet iets was wat hij zijn stiefdochter had aangedaan, maar iets van hen samen.

De moeder van M had bezwaar aangetekend tegen die dubieuze scènes, dus die werden geschrapt. In het boek over de stiefvader was het grote probleem dat de moeder niet in de gaten had wat er gebeurde. Buitengewoon schaamteloze en verdorven daden die jarenlang in haar eigen huis werden gepleegd waren haar ontgaan. De vader, een argeloze figuur die de kinderen in het weekend kwam bezoeken, merkte ook niks. De auteur van het boek weet nog dat ze zich als kind bewust was van het feit dat ze, door maar een paar woorden te zeggen, het hele gezin kapot kon maken. Ze zei die woorden niet. Waarom niet? Het was voor haar niet doenlijker die woorden te zeggen dan het voor een stoel geweest zou zijn. Toch vroegen mensen haar later altijd waarom ze niks gezegd had.

Als je kinderjaren tot een einde komen betekent dat misschien ook wel dat je buiten de tijd wordt geplaatst. De auteur van het boek over de stiefvader beschreef hoe andere mensen in de tijd bleven leven, terwijl zijzelf in incidenten leefde die altijd weer terugkwamen, die haar maar leken te overkomen, hoe oud ze inmiddels ook was. Een film is ook iets wat altijd gebeurt: de oorsprong ervan in de tijd is in het opnameproces bevroren. M kon altijd worden gevonden in haar films, waarin ze dezelfde momenten telkens opnieuw beleefde. De stiefvader had zichzelf geprojecteerd

op de auteur van het boek in opnames die eindeloos werden herhaald.

M zei dat toen de film uitkwam, ze door de andere kinderen op school werd gepest. Ze noemden haar een slet. Ze besloot extra goed haar best te doen op school; ze besloot slim te zijn, wat het tegendeel was van een slet. Dat ze het in zich had om zoiets te besluiten was één gevolg van het feit dat er een eind was gekomen aan haar kindertijd. Het was haar duidelijk geworden dat de werkelijkheid kon worden gemanipuleerd. Alle anderen geloofden in de werkelijkheid. Het was alsof al die anderen, en niet zij, in een film zaten, een film waar zij naar keek. De auteur van het boek over de stiefvader begon ook ijverig te werken op school, en haalde voor alle vakken hoge cijfers. Later, voor de rechter, gebruikte de stiefvader dat als bewijs dat haar geen werkelijk kwaad was gedaan en beweerde hij dat wat hij gedaan had misschien zelfs wel aan haar succes had bijgedragen.

Er was een kleine jeu-de-boulesbaan naast het café bij de brug, je kon de metalen ballen in het café huren. Vaak was de caféhouder er zelf aan het jeu-de-boulen met de drie mannen die ze in dienst had, en die ze als een heuse matriarch domineerde en biologieerde. Ze was een kleine, stevig gebouwde vrouw met een breed, mannelijk gezicht. Ze had een luide, schorre stem, waarmee ze het spel van opmerkingen voorzag of haar medespelers vermanend toesprak. Telkens als ze iets zei, keken de drie mannen onmiddellijk op, als schuldbewuste honden. Als het regende waren er geen hardlopers en zaten de luiken van het café naast de lege jeu-de-boulesbaan dicht. De tenten onder de brug bleven hetzelfde.

Mijn partner moest worden opgenomen in het ziekenhuis. Er was iets niet goed, maar niemand kon erachter komen wat het was. De artsen bleven maar tegen ons zeggen dat we ons op slecht nieuws moesten voorbereiden, maar in plaats daarvan kwam er helemaal geen nieuws. Het ziekenhuis was aan de andere kant van de stad, het was een lange wandeling elke dag voor het bezoekuur. De route ging door verschillende wijken waarvan de verschillende sferen kwamen en gingen: welvarende wijken maakten plaats voor ruigere buurten waarna er weer een welvarender stuk volgde, als een permanente ruzie of strijd om de overwinning. Er waren altijd testen die moesten worden gedaan en procedures die moesten worden gevolgd. Als er iets moest gebeuren reden ze het hele bed met mijn partner erin de kamer uit en de gang op, ergens anders naartoe. Ik bleef in de lege kamer achter, gezeten op een plastic stoel bij het raam. De verwijdering en terugkeer van het op een baar lijkende bed deed denken aan een oefening in afwezigheid.

De weg naar het ziekenhuis kwam langs een oude bioscoop die altijd halfleeg was. Je kon gewoon een kaartje bij de ingang kopen en gaan zitten. Ik ging niet vaak naar de bioscoop en keek ook niet vaak films, al wilde mijn partner dat altijd wel. Ik koesterde argwaan jegens het vermogen tot afleiding dat films in zich hadden. Hun invasie van alle zintuigen had iets overweldigends. Het kon soms dagen duren om van het zien van een film te herstellen. Het was alsof je, door een film te kijken, een set herinneringen verwierf die niet de jouwe waren. Een poosje zag alles er anders uit, alsof de film nog steeds buiten in de wereld aan de

gang was. Zelfs in de beste films werd de schijn gewekt dat dingen mogelijkker waren dan ze in werkelijkheid waren, met name wreedheid. In films was er bijna altijd de mogelijkheid van wreedheid. Het was alsof mensen in films konden doen wat ze wilden, er alleen voor kozen dat nu nog niet te doen. Het was alsof er wetteloosheid heerste.

In het ziekenhuis kon je elk moment van de dag of nacht in bed films kijken op een laptop. Klaarblijkelijk viel het niet mee om de slaap te vatten in het neonverlichte gebouw, waar onophoudelijk het gepiep van apparaten klonk en artsen en verpleegkundigen op alle uren binnen kwamen vallen om te kijken hoe het ging. Mijn partner beklagde zich dat hij voortdurend gestoord werd. Toch leek het ook iets aantrekkelijks te hebben om de hele tijd te worden gestoord, en de verantwoordelijkheid voor jezelf uit handen te geven. Als het bezoekuur voorbij was, ging het gevoel van opluchting dat ik ervoer als ik het ziekenhuis verliet langzaam over in angst. Dat was angst voor vrijheid. Kunnen doen wat ik wilde maakte me bang dat ik nooit gedaan had wat ik wilde. De dingen die ik wilde doen, zoals het ziekenhuis verlaten als het bezoekuur voorbij was, sloegen nergens op. De volgende dag keek ik er weer net zo naar uit om terug te gaan naar het ziekenhuis als ik gedaan had om er weg te wezen.

Op een dag zag ik, toen ik op weg naar huis langs de oude bioscoop kwam, dat er bijna een film ging beginnen en ik kocht een kaartje. De film ging over het einde van de kindertijd. De hoofdpersoon was een jongen die door zijn onschuld en eerlijkheid verdenkingen op zich laadt

die betrekking hebben op zijn omgang met de overheid. Het is een gewone jongen, niet beter of slechter dan andere jongens, afgezien van die eerlijkheid, waardoor hij eruit springt en die zijn ouders, zijn leraren, de maatschappij zelf tot razernij brengt. De autoriteiten proberen zijn eerlijkheid in te dammen en te vernietigen, en elke keer dat ze daar niet in slagen wordt gezag als fenomeen steeds bespottelijker, wat de autoriteiten nog razender maakt. De school van de jongen straft hem, zijn ouders trekken zijn handen van hem af, en uiteindelijk wordt hij naar een instelling gestuurd, hoewel hij feitelijk niks fout heeft gedaan. Hij loopt daar weg, en loopt en loopt zonder te weten waarheen. De camera volgt hem, hij holt door bossen en over paden tot hij bij de zee aankomt. Hij heeft de zee nooit eerder gezien. Hij rent het water in, maar dan dringt tot hem door dat hij er niet overheen kan lopen. Hij blijft staan en kijkt om.

Naar een film kijken was een manier om de controle uit handen te geven over waar je hoe dan ook toch al geen controle over had. Toen hij was afgelopen leek mijn verplichting jegens de realiteit te zijn verminderd. Maar misschien was de consequentie wel dat me op een ander vlak een intensere onderworpenheid was opgelegd. Het leven was makkelijker als je naar films keek, net zoals het leven makkelijker was als je in vliegtuigen vloog. Dezelfde problemen van tijd en ruimte die zich voordeden als je ergens naartoe vloog, in plaats van over land of zee te reizen, leken ook bij films te spelen. De reductie van het element tijd vis-à-vis dat van ruimte creëerde een morele onbalans die tevens een bevrijdend voordeel bood. Boeken lezen maak-

te het leven niet op dezelfde wijze makkelijker. Het kostte tijd om een boek te lezen. Een film maakte voor even korte metten met de macht van de tijd. Dat was één reden waarom het niet goed had gevoeld om te veel films te zien, hoewel de meeste mensen daar anders over leken te denken. Er was al zoveel in de wereld, zoveel problemen die vroegen om een oplossing, zonder de zaken nog eens te compliceren door herop te voeren wat al was gebeurd of op datzelfde moment ergens anders gebeurde of misschien wel nooit zou gebeuren. Een film getroostte zich grote moeite om wezenlijke gebeurtenissen te reconstrueren – een oorlog, bijvoorbeeld – terwijl de wetten van de tijd intussen werden ondermijnd. De film, en daarmee ook die oorlog, duurde een paar uur. In sommige gevallen had het misschien wel even lang geduurd om die film te maken als het geduurd had om die oorlog uit te vechten.

Buiten de bioscoop was de avond gevallen. De straatverlichting was aangegaan.

Waar M ook gaat, overal wordt ze herkend. Iedereen kent haar, behalve ik. Toen ik haar voor het eerst ontmoette, had ik geen idee wie ze was.

Op een dag nodigde ze me uit voor een kop koffie in de tuin van een hotel niet ver van waar ze woont. Het was in een kapitaalkrachtig deel van de stad en het was een zeer luxe hotel. Bij de ingang stonden mannen met petten op met een glimmende klep, klaar om de gasten te begroeten die uit hun limousines stapten. Het was een stralende ochtend. Het rauw gouden licht viel in scherpe hoeken langs

de ingang en vlamde op in de raampjes van de auto's. Binnen zei de man achter de balie tegen me dat de tuin gesloten was voor de winter. Hij wees naar een grote glazen deur met een smeedijzeren traliehek ervoor. Door de tralies heen waren enkele sierlijk gesnoeide bomen en een klein stukje gazon te zien. Ik ging weer naar buiten en bleef in de zon op de stoep staan, bij de mannen met hun petten op. Na enige tijd kwam M aanhollen. Buiten adem verontschuldigde ze zich. We gingen samen weer naar binnen. Ze vroeg de man achter de balie of we in de tuin konden zitten en hij was meteen bereid die wens in te willigen; hij ontbood een handjevol glimlachende personeelsleden in uniform om het traliehek van het slot te halen, de grote glazen deur open te schuiven en het tuinmeubilair van hoezen te ontdoen. M stond er charmant en beleefd en dankbaar bij te kijken. De obers kwamen aanzetten met koffie en een schaal exotisch fruit en een paar dekentjes voor het geval we het koud mochten krijgen.

Dat was hoe mensen en dingen zich gedroegen zodra zij erbij was. De werkelijkheid werd rekbaar en gaf mee, de regels veranderden. In zekere zin was er sprake van dezelfde wetteloosheid als in films, alsof M altijd in een film speelde, zelfs als dat niet het geval was. Het voelde als het opperste geluk, om op die manier van de werkelijkheid en haar regels te worden ontheven.

Daar in die tuin zei M dat ze zichzelf niet als kunstenaarres beschouwde. Ze zag zichzelf als niet meer dan een element in de creaties van anderen. Zij ontbeerde het essentiële vermogen om te kiezen dat een schepper wel heeft.